

Forord

I danskundervisningen er der mange områder, der skal behandles. Et af dem er digte.

Det kan ofte være svært at komme rundt om dette område, men oplæggene på de følgende sider skulle give rum for elevernes fantasi, nysgerrighed og meddigtning, samtidig med at forløbene inddrager deres viden og erfaring.

Siderne kan bruges som ideoplæg eller inspiration til arbejde med digte/lyrik i mellem- og ældstetrin.

Ideerne lægger op til at inddrage digte i emner eller tværfaglige forløb.

Med venlig hilsen
Birthe Nielsen

Digte

Følgende er et ideoplæg til arbejdet med digte/lyrik i mellem- og ældstetrin.

1. Arbejd med sanserne:

Min vej/min by

Lærerne beder eleverne om at forestille sig: At de **ser** – en snestorm
 At de **lugter** – et nybagt franskbrød
 At de **hører** - lyden af et køretøj
 At de **føler** – et blødt hundeskind
 At de **smager** – en sur citron

Læreren skriver alle elevernes sanseindtryk som mindmap på tavlen.

Eleverne skal nu til at bruge deres sanseindtryk. Eleverne kender godt deres egen by/bygd. Nu skal de forestille sig, at de aldrig har været der før og nedskrive alle de sanseindtryk, de umiddelbart får ved at være der.

Gå en tur udenfor, fx til havnen, kirken, fjeldet eller lidt op ad vejen.
 Eleverne må ikke tale.

Eleverne skal nu følgende: Kig på husene, som om du ser dem for første gang.
 Beskriv hvordan omgivelserne ser ud.
 Lyt til alle de lyde, der er.
 Mærk/fornem den følelse, det giver dig at være der.
 Skriv alle sanseindtryk ned som stikord.

Tilbage i klassen arbejder eleverne i grupper, hvor de læser deres ord og små sætninger op for hinanden.

Hjælp evt. eleverne med at skrive deres sanseindtryk i en mindmap på tavlen. Det kan hjælpe og inspirere nogle elever med ideer og andre kan få suppleret deres ordforråd.
 Eleverne skriver ud fra sanseindtrykkene et udkast til et digt på seks linjer (strofer).
 Sæt eleverne sammen i grupper.

De læser deres digtudkastet op for hinanden.

Eleverne giver respons til hinanden. Ex.: Kan man *se* tingene for sig? Kan man *føle* den stemning, der er? Kan man *høre* vinden, fugle, en motorbåd eller mennesker, der griner, råber eller snakker? Kan man *mærke* vinden, solen eller sneen? Kan man *lugte* havet, fjeldet, bilos, fabrikken eller?

Eleverne hjælper hinanden med præcise og malende ord.

Eleverne færdiggør deres digte ud fra de punkter i responsen, de kan anvende.

Digtet skrives pænt og hænges op.

Illustrer gerne med fotos eller tegninger.

Lyt til Anne Linnets indspilning af Tove Ditlevsens "Barndommens Gade".

Her er det gaden, der taler.

Tag udgangspunkt i de digte, eleverne lige har skrevet om deres by/gade.

Hvad mener eleverne, deres by eller gade vil fortælle.

Lad eleverne komme med eksempler ud fra deres tidligere digt. Snak om hvordan digtet kan omskrives, så det er byen/gaden, der fortæller. Der må gerne tilføjes og slettes ord og sætninger. Skriv evt. ideerne op på tavlen.

Lad eleverne lave deres digte om, så det er deres by/huse/gade der taler.

Eleverne samles i grupper, der hjælper hinanden med respons.

Det færdige digt hænges pænt op. Det må gerne illustreres med et foto af byen eller gaden.

Fotoet må gerne supplere den stemning, byen/gaden giver udtryk for.

Hvis der bruges digitalkamera, kan eleverne selv sætte billedet ind og skrive deres digt over/under billedet.

Tværfagligt: Dette forløbet med digte kan f. eks. bruges i forbindelse med emnerne: "Min by, nærmiljøet, mig selv, arbejdspladser, infrastruktur" osv. Det vil være nærliggende at inddrage orienteringsfagene, grønlandsk og matematik.

Et projekt, hvor ovennævnte inddrages, kunne være:

"Rejsefører"

Eleverne skal udarbejde en turistfolder/turistbrochure.

Eleverne skal være turistguider i deres egen by. De seværdigheder, attraktioner, fabrikker, butikker el. lign, som de vil vise frem, skal beskrives i folderen. Der skal måske også være bykort, et historisk afsnit om byen, indbyggerantal, åbningstider, transportmuligheder, priser, osv i folderen. Lån skolens digitalkamera, så eleverne kan tage billeder af det, de vil omtale.

Eleverne arbejder i grupper og udvælger i fællesskab de mål, gruppen vil have med i folderen/brochuren.

Digtene om gaden /byen skal inddrages i folderen.

Saml alle gruppernes turistbrochurer/foldere i en ringmappe, så klassen har deres egen turistinformation.

2. Arbejde med sanserne:

En frugt/en grønsag

Alle elever får bind for øjnene.

Eleverne får hver især udleveret en grønsag eller en frugt.

Disse skal grundigt undersøges med: **følesansen**

lugtesansen

høresansen

smagssansen

Eleverne tager bindet af og ser nøje på deres grønsag/frugt: **synssansen**

På tavlen laver læreren en mindmap med alle elevernes ord til de enkelte sanser. Fx glat, aflang, blød, sød, rund, bitter, sur, hård.

Eller lav mindmap over: smag, udseende/facon, lugt, lyd, overflade.

Eleverne skal nu skrive et digt om deres frugt /grønsag.

Skriv et du-digt. Ex: Du, min kartoffel!

Digtet skal være på i alt 10 linjer:

Linje 1, 3, 5, og 7 skal begynde med "du"

Linje 1 og 2 skal handle om dens facon

Linje 3 og 4 om dens overflade

Linje 5 og 6 om dens lugt

Linje 7 og 8 om dens smag

Linje 9 og 10 skal begynde med "jeg"

Skriv digtene rent og illustrer dem, gerne med flotte farvebilleder fra ugeblade.

Digtene hænges op og læses højt for klassen.

Klassen kan evt. lave frugtsalat eller råkost, som de nyder, mens digtene bliver læst op.

Fortsæt med at skrive et ”forløbs-digt”.

Snak med eleverne om, hvor deres frugt/grønsag kommer fra. Inddrag evt. biologi- eller orienteringslæreren, så eleverne har et grundigt kendskab til frugter og grønsagers ”liv”. Lav mindmap/tankekort på tavlen, så alle elever har ideer at gå ud fra.

Nu er det frugten/grønsagen, der skal fortælle hele sit livsforløb. Digtet skrives i jeg-form, for det er grønsagens/frugtens synsvinkel, hele livsforløbet ses fra.

Ideer til overskrifter:

Fra frø til agurkesalat

Fra kerne til æblekage

Fra skud til banana-split

Fra bær til marmelade

Fra Afrika til Aasiaat

Fra mark til supermarked

Fra drivhus til kødgryde

Lad eleverne komme med forslag til, hvordan sådan et digt kan udformes. Alle deres ideer skrives på tavlen, så de kan være en hjælp eller inspiration for alle.

De indskrevne digte hænges op og læses højt for hele klassen.

For at afslutte arbejdet på en anden måde, kan eleverne læse deres digte op for en anden klasse. Her er det en god ide at invitere en yngre klasse, for så synes eleverne som regel ikke, at det er så pinligt.

3. Arbejd med sanserne:

Et område-digt

Eleverne skal i grupper på 3-4 elever finde et afgrænset område på 1 – 2 m². Det kunne være i klassen, skolegården, fjeldet, rengøringsrummet, biblioteket/pædagogisk servicecenter eller aulaen. Det vigtigste er, at det er et område, eleverne/gruppen fx synes er sjovt, spændende, specielt, mærkeligt, for derigennem kan de bedre forholde sig til arbejdet med at digte om området, idet der her er en fælles ”oplevelse” at tage afsæt i.

Det valgte område afmærkes med fx kridt, snor eller kegler. Alt, hvad der er inden for dette område skal gruppen beskrive ud fra følgende sanser:

- Høre:** hvilke lyde kan der høres fra området?
hvilke lyde giver området?(fx knasende, tramp, raslen)
- Syn:** hvad kan ses i området?
- Lugt:** hvilke lugte er der i området? (lyng, tang, kaffe, muggent)
- Føle:** hvordan føles alt det, der er inden for gruppens område?

Gruppen noterer alle de sanseindtryk ned, de overhovedet kan komme i tanke om, om deres udvalgte område. Gruppen får ca. 30 min. til dette arbejde.

Alle disse ord og små sætninger skal nu sættes sammen til et lille digt om deres helt specielle sted.

Gruppen laver en masse sætninger ud fra deres sanseord. Bagefter arbejder de ud fra følgende:

- Vælg de bedste sætninger ud
- Sæt dem i den rækkefølge, som I synes, lyder bedst
- Slet i sætningerne eller fjøj til
- Byt evt. om på ordenes rækkefølge, så I får et digt, der lyder godt, og beskriver de indtryk, jeres specielle områder giver
- Find en overskrift der er passende og relaterer til indholdet.
- Find i fællesskab ud af hvordan I gerne vil have layoutet på det færdige resultat.
- Skriv digtet rent - gerne på computer.
- Vurder i fællesskab layoutet. Understøtter opstillingen, skrifttype- og størrelse, formen og farverne indholdet i digtet?
- Læs digtet op for klassen

Klassen skal i første omgang gætte/præcisere, hvor gruppens specielle område er. Kan klassen ikke ud fra oplæsningen af digtet finde ud af, hvor området er, hjælpes den på vej med lidt flere oplysninger ud fra ord i digtet. Til sidst guider gruppen klassen hen til det område, den har beskrevet, og gruppen læser her igen digtet højt for klassen.

Klassen giver respons til gruppen. Fx: Er alle de fire sanser inddraget?
 Er det væsentligste fra området medtaget?
 Hvad er godt i digtet?
 Hvilke områder kan forbedres næste gang?
 Hvad er med til at beskrive området?
 Fremhæv velvalget ord og formuleringer
 Ros sproglige virkemidler, der er brugt godt
 Understøtter layoutet indholdet i digtet?

Digtet hænges op i klassen; gerne sammen med et billede af området.

Arbejde med dyr:

Dyr i Grønroka.

Ikke ret mange mennesker kender dette land. Det er et pragtfuldt land med et utroligt rigt plante- og dyreliv, med ørkner, vilde bjerge, urskove og/eller græsstepper. De dyrearter, der lever i Grønroka, kender vi desværre ikke ret meget til, men de er en herlig blanding af alle de dyrearter, vi kender.

Skriv en masse dyrenavne med pæne bogstaver på små stykker karton. Det kan være navne på dyr fra hele verden.

Klip kartonet med dyrenavnene over i stavelser.

Læg alle stavelserne midt på gulvet, så alle kan se dem.

Dan nye dyrenavne ved at sætte forskellige stavelser sammen.

Når hver elev har fundet det navn, der er helt rigtig, skriver han /hun det på et stykke karton og hænger det op i klassen, så alle kan se og lære det nye dyrenavn at kende.

Fantasidyret og dets liv skal nu beskrives.

Skriv alt hvad der falder dig ind, men du skal komme ind på følgende områder:

Udseende: Hvordan ser dit dyr ud?
 Har det pels, hud, skæl eller fjer?
 Har det øre, hale, vinger, kløer, horn?
 Er hannen og hunnen ens?
 Hvor stort er det?
 Hvilken farve har det?

<u>Levesteder:</u>	Hvordan ser landskabet ud, der hvor dit dyr lever? Er der planter, blomster, floder, fjelde, sletter, vandfald, søer? Har dit dyr et bo? Lever det alene eller i folk?
<u>Føde:</u>	Hvad spiser dit dyr? Hvordan spiser dit dyr? Hvordan jager/ finder det føden?
<u>Bevægelser:</u>	Hvordan bevæger dit dyr sig? Kan det gå, svømme, løbe, hoppe, klatre, flyve, grave, springe?
<u>Unger:</u>	Hvor mange unger får dit dyr? Hvor længe er det drægtigt?
<u>Kendetegn:</u>	Hvad lægger man specielt mærke til ved dit dyr? Har kendetegnet noget med dets navn at gøre?

Læs din beskrivelse af dyret igennem. Streg alle de punkter under, som du synes er specielle, underlige, sjove, interessante, spændende, anderledes og ganske særlige for dit dyr.

Skriv alle disse ord og små sætninger ned til en liste.

Arbejd med denne liste til den bliver til et digt.

Bliv ved indtil læseren kan se, høre, lugte og fornemme dit dyr.

Skriv digtet rent og hæng det op under navneskiltet.

Læs digtet højt for klassen.

Inviter en mindre klasse ind og fortæl dem om jeres dyr. Slut af med at læse digtene op for dem.

Litteraturhenvisning:

Sæt ord på din verden 1 af Erik Skøtt Andersen. Daneklærerforeningen

Digt en tiger af Marianne Keinicke. Daneklærerforeningen

Digtning der duer af Thorkild Borup Jensen. Daneklærerforeningen

Digt arbejde af Birger Reker Holm. Forlaget Birgers Bøger

Digtbogen 1& 2 af Anni Røn Poulsen. Nøgleforlaget

Scoop 5. Lyden af dig selv – digt i dansk af Lisbeth Kongsted. Malling Beck